

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา*

MULTICULTURAL BUDDHIST LEADERSHIP: LESSONS FOR DISSEMINATING BUDDHISM AND PROMOTING THAI IDENTITY BY THE THAI SANGHA IN THE UNITED STATES OF AMERICA

ณัฐพัชร สายเสนา*, เรืองวิทย์ นิลโคตร, จิตติวัศ สุกป้อม, ณัฐกรรณ์ ปะพาน, สิทธิชัย ธารพล

Natthapat Saisena*, Reongwit Nilkote, Thitiwas Sukpom, Nattakorn Papan, Sitthichai Tanphon

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: natthapat.s@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการเรียนรู้ หลักธรรมมุ่งพัฒนาปัญญา ความเป็นวิทยาศาสตร์เชิงเหตุและผล มุ่งส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวม เสริมสร้างความสงบทั้งจากภายในปัจเจกบุคคล และสังคมให้เกิดสันติภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจของพระสงฆ์มาตั้งแต่อดีต พระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นบทบาทหนึ่งของคณะสงฆ์ไทย การปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับนานาชาติ และยังธำรงรักษาเอกลักษณ์ไทยไปพร้อม ๆ กัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ของคณะสงฆ์ไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ เป็นคุณลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์มหาชนโดยไม่แบ่งแยกชั้นวรรณะตั้งแต่อดีตและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม 2) การปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา 3) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่หลากหลาย 4) การบริหารบนฐานคุณธรรมจริยธรรม และ 5) การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านพหุวัฒนธรรม 2) การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักธรรมวินัยและเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา 3) การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และ 4) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนการตัดสินใจบนพื้นฐานคุณธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บทความนี้นำเสนอภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ การผสมผสานหลักธรรมกับการเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลายและการสร้างความร่วมมือช่วยส่งเสริมสันติภาพและรักษาเอกลักษณ์คณะสงฆ์ไทยและส่งเสริมความสุข

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, พหุวัฒนธรรม, วิถีพุทธ

Abstract

Buddhism is a religion of learning. Its principles aim to develop wisdom grounded in empirical science and results, promoting holistic well-being. It fosters inner and societal peace through disseminating Buddhist teachings, a mission undertaken by monks since ancient times. Thai monks abroad play a crucial role in this mission, emphasizing the importance of international engagement while preserving Thai identity. This article aims to present a Multicultural Buddhist Leadership. It draws insights from managing networks for propagating Buddhism and enhancing the identity of the monkhood in the United States of America. Multicultural Leadership in the Buddhist Way is an essential characteristic of Buddhism, which focuses on the benefit of the public without discrimination of class or caste from the past to the present. It consists of 1) Understanding the concept of multiculturalism, 2) Practicing according to the teachings and rules of Buddhism (Dhamma Vinaya), 3) Cross-cultural communication, 4) Management based on ethics and morality, and 5) Promoting cooperation networks. Guidelines to promote the development of multicultural leadership in the Buddhist way include: 1) Training and developing multicultural skills, 2) Practicing religious duties according to Dhamma Vinaya and spreading the teachings of Buddhism, 3) Promoting education and learning across cultures, and 4) Providing counseling and supporting decision-making based on ethics and human dignity. This article focuses on presenting Buddhist multicultural leadership in disseminating Buddhism abroad. Integrating core teachings with an understanding of diverse cultures and fostering cooperation helps promote peace, preserve the identity of the Thai Sangha, and enhance societal well-being.

Keywords: Leadership, Multiculturalism, Buddhist Way

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในหลากหลายด้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ครอบคลุมทั้งการศึกษา การดำเนินชีวิต แบบแผนประเพณี และวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทย เช่นเดียวกับการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อปฏิบัติในชีวิตประจำวันในยุคการเปลี่ยนแปลง พระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของบุคคลในการต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งในด้านของ การเปลี่ยนแปลงประชากร (Demographic Shifts) ทั้งการเพิ่มขึ้นของประชากร (Population) หรือการโยกย้ายถิ่นฐานสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) หรือการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจ (Change to The Established Economic Structure) ซึ่งทั้งล้วนส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างยิ่ง (สมบุญ วัฒนะ และคณะ, 2564) หลักธรรมที่มุ่งเน้นถึง "มัชฌิมาธรรมเทศนา" และการปฏิบัติตาม "มัชฌิมาปฏิปทา" กล่าวคือการดำเนินชีวิตที่เป็นสายกลาง มีความเป็นสมดุล ยังเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และสร้างคานาสถียรภาพรวม

(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) พระพุทธศาสนาถูกกำเนิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกชั้นและวรรณะต่าง ๆ ศักยภาพและศักดิ์ของมนุษย์ถูกพัฒนาผ่านการฝึกฝนและการพัฒนาตนเองที่เน้นไปที่ความเต็มใจและความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง มุ่งการพัฒนาแบบครบทุกส่วน (Whole) ซึ่งถือว่า "มนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนา" ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาจะเป็นไปได้เมื่อมีการพัฒนาทุกด้านของมนุษย์โดยเท่าเทียมกันทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นสตรี เด็ก เยาวชน คนจน คนพิการ หรือคนชรา ทุกคนจะต้องได้รับผลจากการพัฒนาเท่าเทียมกัน และหลักการที่ว่า "ไม่มีใครถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง" (Leaving no one behind) จะถูกใช้เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสในการพัฒนาชีวิตที่ดีขึ้นโดยไม่มีใครถูกกลืนหรือถูกละเว้นออกไปในกระบวนการนี้ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2562) คำสอนในพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสันติภาพของโลก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องการมีสติควบคุมตนเอง การอดกลั้น และการให้อภัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในเวทีระหว่างประเทศ ในยุคปัจจุบัน ไม่มีประเทศใดสามารถอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว โลกต้องพึ่งพากันมากขึ้น ทำให้การควบคุมตนเองและความอดกลั้นเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งยวดในการสร้างความสัมพันธ์อันสงบสุขระหว่างประเทศต่าง ๆ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างความสมดุล คุณภาพชีวิต และสันติภาพในสังคม โดยเน้นความเท่าเทียมและการไม่แบ่งแยกชั้นวรรณะ การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านของมนุษย์ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสงบสุข ส่งเสริมความสามัคคีและความเข้าใจร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสันติภาพทั้งในระดับชาติและระดับโลก

บนวิถีของการเปลี่ยนแปลงบนความหลายดั่งปรากฏการณ์โลกในปัจจุบัน การมีผู้นำองค์กรหรือหมู่คณะที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับมนุษย์และพฤติกรรมมนุษย์ (Human Nature) เห็นและเข้าใจถึงความแตกต่างของความเป็นมนุษย์ ความรู้เรื่องมนุษย์และพฤติกรรมมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้นำในทุกระดับผู้นำที่มีความเข้าใจเรื่องมนุษย์สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมายและมีประสิทธิภาพได้ ผู้นำต้องยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน ศึกษาและทำความเข้าใจในลักษณะเฉพาะตัวของคนที่ได้มีโอกาสมาร่วมงานกัน เห็นความแตกต่าง จุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถพิเศษ และนำมาวิเคราะห์เพื่อทำงานร่วมกันให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงของตนเองเพื่อให้การบริหารงานบนความหลากหลายได้ มิติเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ไทยซึ่งปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศถือว่าเป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Leadership) ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายในโลกตะวันตก การปฏิบัติศาสนกิจบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความซับซ้อนและต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นอย่างสูง ต้องมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural Leadership) ที่ต้องเรียนรู้ เข้าใจ และสอดแทรกหลักธรรมคำสอนให้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งความสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับประเด็นของโลกที่กำลังให้ความสนใจอย่างกว้างขวางคือการเป็นพลโลกที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ (Learning to Live Together) การรู้จักคิด รู้กระทำ เพื่อให้โลกในภาพรวมเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะค่านิยม และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม มีสันติ มีสันติ และเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่ากันหรือสังคมแห่งการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Inclusive Society) และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การเข้าใจถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

บทความเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผลจากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งได้จากการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การถอดบทเรียน (Lessons Learned) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory observation) ได้สรุปเชิงวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบอุปนัย (Content analysis & Inductive analysis) และนำเสนอตามประเด็นได้กำหนดไว้ตามลำดับ โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติสำหรับผู้สนใจได้

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมวิถีพุทธ: แนวคิด และการเชื่อมโยงตามหลักพุทธธรรม

ผู้บริหารที่แท้จริงจะต้องเป็นผู้นำองค์กรไปสู่เป้าหมายปลายทางที่กำหนดไว้ให้สำเร็จ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และจัดระบบองค์กรเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Organize for Constant Change) ต้องใช้ศักยภาพของการเป็นผู้นำอย่างรอบด้าน ตามความหมายของคำว่า “ผู้นำ” (Leadership) เป็นหนึ่งในหลายมิติที่ได้รับการจำกัดความโดยนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานในหลากหลายแง่มุม ผู้นำหมายถึงบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร และมีบทบาทสำคัญในการนำองค์กรสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องสามารถบริหารจัดการภารกิจหลักขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนพนักงานให้แสดงความสามารถ และปรับปรุงวิสัยทัศน์เพื่อให้มีความสำเร็จ (Waldman, D. A. et al., 2001) ตามแนวคิดพื้นฐานของพฤติกรรมองค์กร ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวช่วยให้มั่นคงและสนับสนุนบุคคลอื่นในการบรรลุเป้าหมาย ต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการรับมือกับความขัดแย้ง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural Leadership) เน้นการทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผู้นำต้องมีความสามารถในการเข้าใจและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในโลกที่เชื่อมโยงกันมากขึ้น การทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงเพียงการเข้าใจและเคารพความแตกต่างเท่านั้น แต่ยังสามารถนำความหลากหลายเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการจัดการกับความขัดแย้งอย่างเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทีมงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคนทำให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสำเร็จในระยะยาว (Becker, B. E. et al., 2001) กล่าวได้ว่าบนความหลากหลายของวัฒนธรรม ผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือยอมรับจากสมาชิกภายในองค์กรว่าเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ประสานงาน มอบหมายงาน ผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมจะต้องเป็นผู้เข้าใจถึงความแตกต่างเคารพ และเชื่อมสัมพันธ์เพื่อให้สมาชิกได้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ในส่วนของลักษณะของภาวะผู้นำตามแนวพุทธโดยมองจากมุมมองของพระพุทธศาสนา สามารถสะท้อนได้จากหลักธรรมที่เน้นการสอนและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีโดยมีพระพุทธเจ้าแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างของผู้นำ ในพระพุทธศาสนา การเป็นผู้นำไม่ได้หมายถึง

ความมีอำนาจเท่านั้น แต่เป็นการแสดงถึงความเมตตาและปัญญาของพระพุทธเจ้า ภาวะผู้นำของพระพุทธเจ้ามีลักษณะเช่นการมีเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย การเป็นครูที่สามารถกระตุ้นให้ผู้อื่นเรียนรู้และตัดสินใจเองได้ และการช่วยเส้นทางสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2563) พระพุทธเจ้าเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่าง โดยเน้นความสำคัญและการประยุกต์ใช้ในบทบาทผู้นำใน กล่าวได้ว่า พระราชจริยวัตรต่าง ๆ เป็นแบบอย่างของภาวะผู้นำที่เริ่มมาจากกำเนิดพระพุทธศาสนาในยุคแรกเริ่มและได้ส่งต่อมาให้กับพุทธบริษัทจนถึงปัจจุบัน

บทเรียนและประสบการณ์: การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย

1. **บริบทและพัฒนาการ** การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาเริ่มขึ้นอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) โดยสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) วัดมหาธาตุฯ ได้รับนิมนต์จาก ดร.แฟรงค์ บุษแมน ผู้ก่อตั้งขบวนการส่งเสริมศีลธรรม (Moral Rearmament: M.R.A.) ให้เข้าร่วมงานฉลองอายุครบ 80 ปีของเขาและครอบครัว 10 ปีของ M.R.A. ที่รัฐมิชิแกน สมเด็จพระพุทธาจารย์และคณะได้เดินทางไปยังมลรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศในยุโรปเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับองค์การ M. R. A. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จได้เนื่องจากหลายปัจจัย ประการแรกคือความพยายามของคณะสงฆ์ไทยในการเดินทางไปเผยแผ่คำสอนและสร้างชุมชนพุทธ ประการที่สองคือความสนใจของชาวอเมริกันในคำสอนและการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา เช่น การทำสมาธิที่ถูกมองว่าเป็นวิธีการผ่อนคลายความเครียดและพัฒนาจิตใจ ประการที่สามคือความสามารถในการปรับตัวและประยุกต์ใช้คำสอนให้เข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวตะวันตก นอกจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชาวต่างประเทศแล้ว บทบาทหนึ่งของคณะสงฆ์คือการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยให้กับชาวไทยต่างประเทศโดยบริบทและสภาพปัญหาในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกา ชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกามองต้องเผชิญกับหลายประเด็นที่ท้าทาย ทั้งในด้านการปรับตัวและการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัญหาด้านความแตกต่าง การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่างจากบ้านเกิดเป็นเรื่องยาก เนื่องจากวิถีชีวิตและค่านิยมที่แตกต่างกันทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวและแปลกแยก ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียม ชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกามองต้องเผชิญกับความไม่เท่าเทียมในด้านต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคที่ต้องก้าวข้ามเพื่อสร้างชีวิตที่ดีขึ้น ปัญหาด้านความเป็นอยู่ที่ไม่สะดวก การใช้ชีวิตในต่างประเทศจึงไม่สะดวกในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ค่าใช้จ่ายที่สูงและการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ที่ยากขึ้น และปัญหาส่วนบุคคล นอกจากนี้แล้วชาวพุทธไทยยังเผชิญกับปัญหาด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น ความเหงา ความกังวล และความเครียดจากการปรับตัวและใช้ชีวิตในต่างแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ทั่วไป การเสริมสร้างพลังใจ การเสริมสร้างพลังใจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง โดยการเผยแผ่หลักธรรมะจะเป็นพลังช่วยให้จิตมีความเข้มแข็ง ไม่หวั่นไหวในอกุศลธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อีกทางหนึ่ง

2. **บทบาทและคุณลักษณะของพระสงฆ์ในต่างประเทศ** การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจที่สำคัญของพระธรรมทูต ซึ่งมีบทบาทในการนำคำสอนของพระพุทธเจ้าไปยังผู้คนทั่วโลก แม้ว่าพระธรรมทูตในสมัย

พุทธกาลและสมัยปัจจุบันจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันในด้านคุณลักษณะและวิธีการเผยแผ่ดังนี้

2.1 ความรู้ด้านพุทธวินัย ในสมัยพุทธกาล พระธรรมทูตมีความรู้ด้านพุทธวินัยอย่างลึกซึ้งและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ความมั่นคงในความรู้และการปฏิบัติตามพุทธวินัยนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้พวกเขาสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของชนหมู่มาก ขณะที่ในสมัยปัจจุบัน พระธรรมทูตได้รับการศึกษาในด้านพุทธวินัยอย่างกว้างขวางและมีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากจะเรียนรู้พุทธวินัยตามตำราแล้ว ยังมีการประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านี้ให้สอดคล้องกับสังคมและยุคสมัยปัจจุบัน แม้ว่าพระธรรมทูตในปัจจุบันจะมีความรู้ด้านพุทธวินัยในระดับดี แต่ยังคงต้องพัฒนาความเข้าใจและการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงแก่นแท้ของพุทธวินัย

2.2 ความรู้ด้านคำสอนของพระพุทธเจ้า พระธรรมทูตในสมัยพุทธกาลมีความเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้งและแตกฉาน พวกเขาสามารถนำคำสอนเหล่านี้ไปปฏิบัติและเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเต็มเปี่ยมทำให้พวกเขาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคม พระธรรมทูตในสมัยปัจจุบันมีความรู้และความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้าในระดับพื้นฐาน แม้จะมีความพยายามในการปรับคำสอนให้เข้ากับยุคสมัย แต่การปฏิบัติตามคำสอนเหล่านี้ยังคงเป็นไปอย่างผิวเผิน พระธรรมทูตในปัจจุบันจึงต้องเพิ่มความพยายามในการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ความรู้ด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีความตรงกับวิถีชีวิตและพิธีกรรมของผู้คนในสมัยนั้น พระธรรมทูตใช้ความรู้และปัญญาที่เกิดขึ้นในใจในการเผยแผ่ ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างธรรมชาติและไม่ฝืนใจ ในสมัยปัจจุบัน พระธรรมทูตมีการใช้สื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การเผยแผ่สามารถเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม พระธรรมทูตยังคงต้องพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้สื่อและวิธีการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

กล่าวได้ว่า พระธรรมทูตในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันมีความแตกต่างกันในด้านความรู้และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แม้ว่าพระธรรมทูตในสมัยปัจจุบันจะมีการปรับตัวและพัฒนาความรู้ให้เข้ากับยุคสมัย แต่ยังคงต้องเพิ่มความพยายามในการศึกษาความรู้ด้านพุทธวินัย คำสอนของพระพุทธเจ้า และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถนำคำสอนเหล่านี้ไปปฏิบัติและเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ต้องเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรอบด้าน บทบาทพระธรรมทูตซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเผยแผ่พระสงฆ์เสริมเอกลักษณ์ไทยในต่างแดน การมีภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีประเด็นที่เป็นองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ความเข้าใจความเป็นพุทธวัฒนธรรม การมีภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธ พระสงฆ์จะต้องมีความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีที่แตกต่าง ความเข้าใจในพุทธวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธพระพุทธศาสนา มีจุดเริ่มต้นจากการเห็นความแตกต่างของสังคมที่ประกอบด้วยชน วรรณะ ซึ่งทำให้มีความแตกต่าง ๆ เป็นสังคมที่

เกิดการแบ่งแยกทั้งสิทธิ เกียรติ ฐานะทางสังคม และหน้าที่การงาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเปิดกว้างเรื่องชนชั้น และเป็นแนวทางที่นำไปสู่ “มรรควิธี” คือ “มัชฌิมาปฏิปทา” การดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลาง การเข้าใจและรับรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดเริ่มต้นตั้งแต่การกำเนิดขึ้นของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การศึกษาและการทำความเข้าใจถึง “บริบทของสังคม” รวมถึงวิธีการดำเนินชีวิตอย่างรอบด้าน จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน และเป็นเครื่องมือให้พระสงฆ์สามารถเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างชาวพุทธในต่างแดน หรือประชาชนทั่วไป ดังการสนทนาว่า

“พระสงฆ์ได้เชื่อว่าเป็นผู้ให้ ต้องให้แบบไม่เลือกชั้นวรรณะ พระพุทธเจ้าได้ประกาศหลักธรรมตั้งแต่เริ่มแรกดังคำว่า จรณ ภิกขเว จาริกัม พุทฺชนฺทิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย ทิตายสุขาย เทวมนุสฺसानํ เหมือนเป็นพันธสัญญาที่ต้องรูปต้องปฏิบัติตาม และต้องไม่เลือกชั้นวรรณะ มองมุมนี้แล้วจะเห็นว่าพุทธศาสนาขึ้นเอนเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาก และพระสงฆ์ต้องเข้าใจเรื่องนี้ด้วย” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

ภาพที่ 1 การสนทนาเชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการถอดบทเรียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย ในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2 การปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา บทบาทของพระสงฆ์ในต่างประเทศในการปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยและหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิถิพุทธ ผู้นำจะต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งและปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นที่

ยอมรับของพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศโดยเฉพาะพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ต้องมีคุณสมบัติที่ครบถ้วน ทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ เพื่อที่จะสามารถดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนต่างแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพระสงฆ์ในต่างประเทศต้องปฏิบัติกิจกรรมสาธารณูปการ เช่น การจัดกิจกรรมทางสังคม การศึกษา การช่วยเหลือชุมชน และการทำงานจิตอาสา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดและชุมชน ดังการสนทนาว่า

“เข้าต้องการความสุข ส่วนมากที่เข้ามาวัดไทยเขาต้องการจะสงบ สังคมที่นี้จะเครียด ไม่สนใจใคร ไม่เหมือนสังคมไทยที่ใกล้ชิดกัน พระสงฆ์ต้องสามารถนำ Meditation ได้ เป็นเรื่องที่สังคมที่นี้ต้องการ” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 1, 2567)

3.3 การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นทักษะสำคัญของผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามแนวทางวิสุทธิพุทธ ผู้นำต้องเปิดใจกว้าง ยอมรับความแตกต่าง ฟังอย่างตั้งใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจปรับตัวได้ดี และเคารพวัฒนธรรมของผู้อื่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันกับผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม การปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศต้องจัดการประชุมกับผู้เข้าร่วมจากหลากหลายประเทศ หลายเชื้อชาติ และภาษา ดังนั้นควรมีทักษะในการฟังและเข้าใจความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียม รวมถึงการปรับวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เข้าร่วม การแสดงความเคารพต่อวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การเคารพนี้จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือระหว่างผู้นำและผู้คนจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

3.4 การบริหารบนฐานคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามแนวทางวิสุทธิพุทธ (Multicultural Buddhist Leadership) ต้องมีความสามารถในการบริหารโดยใช้หลักจริยธรรมและคุณธรรมในการนำพาคณะสงฆ์หรือกับพุทธศาสนิกชน บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมต้องวัตรปฏิบัติที่แสดงถึงการมีหลักธรรมหลัก ๆ เช่น หลักพรหมวิหารธรรมที่เป็นคุณธรรมสำหรับนักปกครอง หรือผู้บริหาร หลักอิทธิบาทธรรมที่แสดงถึงการทำงานที่มุ่งเป้าหมายความสำเร็จ หลักสังคหวัตถุธรรม ที่เชื่อมสัมพันธ์ทั้งในองค์กรและชุมชน การดำรงตนรวมถึงการตัดสินใจของพระสงฆ์จึงต้องเน้นจริยธรรมและคุณธรรม เป็นหลักการ “ครองตน ครองคน ครองงาน และเชื่อมสังคม” ที่มีลักษณะเป็นองค์รวมและเชื่อมสัมพันธ์กันทั้งหมด หลักธรรมดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานการสร้างเชื่อมั่นและศรัทธาในชุมชน ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

“แต่เราต้องยึดหลักของเราเป็นหลัก หลักธรรมวินัย เราต้องมีหลักยึดของเรา เช่น การไปทำกิจกรรมร่วมกับศาสนาอื่น ๆ เขาเชิญเราก็กต้องไป เขามาเราก็กต้องเปิดกว้างให้กับเขา ให้ทุกคนเข้ามาศึกษาดูงานต่างศาสนาบางทีก็มาดีมาร้าย ปัญหาของอเมริกา ตอนนี้เหมือนแขกขาวมาปล้นวัด ส่วนมากเป็นพวกอพยพ กลุ่มโรมาเนีย ตอนนี้ข้อมูลเปิดกว้าง อินเทอร์เน็ต เอาผู้หญิงมานั่งฟังธรรมเป็นข้ออ้าง ส่วนผู้ชายก็ไปดัดตู้บริจาค เจอกันหลายวัด 2 - 3 ปีนี้ หลังโควิดนี้บ๊อย หลังนโยบายสหรัฐอเมริกาจับผู้อพยพ” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 2, 2567)

“ตัวอย่างง่าย ๆ เช่น เรามีข้อปฏิบัติอย่างไร ศาสนพิธีที่เป็นเอกลักษณ์ของเรา การเข้าวัด สวดมนต์ ต้องเอารูปแบบเรา ที่นี้เป็นพหุวัฒนธรรม เราก็ต้องใช้ภาษา อำนวยความสะดวก เป็นภาษาอังกฤษ ส่วนหนึ่งก็มีคนลาวอพยพเยอะ เราก็ต้องพิมพ์กิจกรรม หรือบทสวดมนต์เป็นภาษาลาว บางทีก็ลาวบ้างก็อังกฤษ ต้นแบบก็จะมีหนังสือสวดมนต์มาจากประเทศไทย ก็มาคัดเลือกเพื่อให้เป็นแบบอย่าง ก็ต้องเอาฝรั่งมาด้วย ทั้งแง่ประสานงาน การปฏิบัติกิจกรรม บางวัดก็มีฝรั่งมาเป็นผู้ช่วยทางวัด ซึ่งบางทีก็ไม่ใช่คนที่นับถือพุทธ” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

3.5 การส่งเสริมเครือข่ายและความร่วมมือ ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามแนวทางวิถีพุทธต้องสามารถสร้างและส่งเสริมเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนพุทธและชุมชนอื่น ๆ ได้ รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรม ลักษณะสำคัญ เช่น การเรียนรู้ที่จะยอมรับเป้าหมายร่วมกัน การสร้างความรับผิดชอบร่วม การเปิดโอกาสของการทำงานที่ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและร่วมมือกัน รวมถึงหลักการประเมินความรับผิดชอบและร่วมผลประโยชน์ร่วมกัน ดังการสนทนาว่า

“สำคัญก็ ความอยู่รอดเราด้วย วัฒนธรรมแตกต่างจากท้องถิ่น เราไปร่วมกับเขา และเขามาร่วมกิจกรรม จะเกิดความเข้าใจ เช่น เทศกาลสงกรานต์ อเมริกาเขาไม่มี เขามาเขาก็ได้สนุกสนานกับเรา เป็นเทศกาลที่ฮิตในอเมริกา เรียก “water festival” มีการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ มีอาหารไทยให้ได้เลือกทาน มีการแสดงนาฏศิลป์ กิจกรรมหลากหลายของนักเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น จัดงานที่วัดนวมินทรราชูทิศ แง่หลักศาสนา การปฏิบัติโดยเฉพาะเรื่องการสอนสมาธิ เขาก็จะสนใจที่จะศึกษา อาจเพราะระยะหลัง โลกวุ่นวาย และกระแสการพัฒนาจิตมันเยอะ เขารู้จักพระพุทธศาสนา เขารู้จักสมาธิ ส่วนมากกลุ่มทำงาน และสูงวัยเขาจะสนใจ รับรู้ด้วยภาษาอังกฤษ และภาษาการปฏิบัติ วาระการสอนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและเป็นคอร์ส ถ้าเป็น ส่วนมากเป็นคอร์ส วันแรก วันที่สอง สอนพื้นฐาน การนั่ง เขาไม่ได้มาครั้งแรก มาหลายครั้ง เขามีพื้นฐานมาบ้าง เพียงแต่ว่ามาวัดไหน ไปทางไหน เขาก็จะไปตามพื้นฐานที่เราสอน แล้วก็การบรรยาย ก็จะมีคอร์ส 3 วัน 5 วัน 7 วัน” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 1, 2567)

“เครือข่ายร่วมมือใช้สื่อ ตัวอย่างในวัด สัมพันธ์กับภายนอกเพราะวัดเป็นสถานที่เปิดฝึกการพูดเพื่อสันติภาพ ทางวัดเชื่อมกับสมาคมเพื่อสันติภาพของคนอเมริกา ส่วนอื่น ๆ ก็มีแต่ละวัดอย่างท่านถนัดใกล้สหประชาชาติ ก็จะไป speech จัดกิจกรรมใหญ่ ๆ เราก็เดินชุดธงจากใต้สุดอเมริกา มาน้ำตกไนแอแองการา เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเขาก็จะมาด้วย ก็จะมีคนอเมริกา อินเดียแดงมาร่วม เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นก็ร่วมสนับสนุน เวลาจัดกิจกรรมสำคัญ ๆ งานกฐิน เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเขาก็มาด้วย การประชุมคณะสงฆ์ไม่ว่าธรรมยุติ มหานิกาย เจ้าหน้าที่บ้านเมือง เช่น วัดไทยวอชิงตัน ดีซี อยู่ในเมืองก็เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองมาร่วมด้วย มาร่วมรับฟังและแนะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ ด้วย วัดนวมินทรราชูทิศจัดงานประจำปีก็มีเจ้าหน้าที่ทาวนมาร่วมพิธีร่วมงานด้วย” (ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 2, 2567)

กล่าวได้ว่า องค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นประสบการณ์ที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิสุทธิธรรมที่สามารถนำพาชุมชนและองค์กรให้มีความทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. แนวทางสู่การปฏิบัติ การเสริมศักยภาพคณะสงฆ์ต่างประเทศให้มีภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรม จาก การถอดบทเรียนและประสบการณ์ สรุปประเด็นสำคัญได้ คือ

4.1 การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านพุทธวัฒนธรรม การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านพุทธวัฒนธรรมตามแนวทางวิสุทธิธรรมมีการจัดโปรแกรมฝึกอบรมที่เน้นความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการสื่อสารกับผู้คนจากวัฒนธรรมต่าง ๆ อีกทั้งสร้างโอกาสในการเรียนรู้และปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรม แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกสถานการณ์

“การสอนพุทธวัฒนธรรม ก็รู้กันอยู่แล้ว การที่ตัวเราเอง ปรับตัวของเราได้ บางคนมีสามเณรครัด ศาสนา เขาก็ส่งเมียไปวัด เขาก็ไปโบสถ์ จบแล้วเขาก็มารับภรรยากลับไป แบบนี้ก็ดี” (ตัวแทนคณะสงฆ์ ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

“การเทรนแบบศาสนาพิธี ศาสนาของเราอยู่ เช่น การฝึกกรรมทูตฆราวาส อุบาสกอุบาสิกา ตัวอย่าง เน้นพิธีกรรมทางศาสนาให้เข้าใจ เนื่องจากคนไทยไม่ค่อยได้มีเวลาเหมือนเมืองไทยเรา พิธีกรรมศาสนา ต่าง ๆ แบบรู้บ้างไม่รู้บ้าง เราต้องให้เข้าใจเหมือน ๆ กัน ถ้าเราทำได้ทำดี ฝรั่งเห็นก็ว่าดี เข้าท่า เขาก็จะสนใจ บาง วัดมีฝรั่งอุบาสกเป็นตัวแทน” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

4.2 การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักธรรมวินัยและเผยแพร่วัฒนธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ควรมีการส่งเสริมให้คณะสงฆ์นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันและในการนำชุมชน การจัดกิจกรรมและโครงการที่เน้นการปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะที่เข้าถึงได้กับคนทุก วัฒนธรรม ชนชั้น และสามารถลงมือปฏิบัติได้จริง การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรมส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกับชุมชนต่างวัฒนธรรมและองค์กรระหว่างประเทศ และจัดเวทีเสวนาและการ ประชุมหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งมิติสังคมวัฒนธรรม โดย สอดแทรกถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในทุกมิติ

4.3 การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จัดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมและภาษาต่างประเทศให้แก่คณะสงฆ์ และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีในการ สื่อสารข้ามวัฒนธรรม การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมนี้ช่วยให้คณะสงฆ์ได้รับความรู้และความ เข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ และเสริมสร้างภาวะผู้นำที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพใน สถานการณ์ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม

“จะว่าเน้นก็ได้ ไม่เน้นก็ได้ เราที่ตั้งเด็กและเยาวชนอเมริกา ที่มีบทบาทมาเป็นนางนพมาศ ในกิจกรรมเทศกาลต่าง ๆ ร่วมกับเด็กไทย ตัวแทนกิจกรรมไทย การฟ้อนรำบ้าง และการแนะนำการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นจิตอาสา” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

“พระสงฆ์ ก็แน่นอน มีการส่งเสริมให้พระเรียนภาษา ภาษาก็จะเข้าด้วยยี่ เรียนภาษาเขา อย่างอื่นก็เช่นไปร่วมกิจกรรมฌาปนกิจก็คือ ส่วนมากคนตายก็ต้องไปเผาที่โบสถ์ หรือศาสนสถานของเขาอยู่แล้ว เเผา ฝัง นี้น้อย ได้เห็นพิธีกรรมของเรา บางศาสนเขาจะรู้เลยว่าพระสงฆ์ไปแล้ว จะต้องทำอะไร เช่น เวลาตายเราก็กทำแบบพุทธ แต่ทำในโบสถ์คริสต์ เราใช้ในแง่ของพิธีกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตก็ได้ การแต่งงาน บางวัดก็มีการจัดการแต่งงานไทย เช่น วัดนวมินทราชูทิศก็มีฝรั่งมาจัดพิธีแบบไทยให้พระสงฆ์อำนวยความสะดวกมีการรดน้ำสังข์หลังน้ำพุทธมนต์ด้วยก็มี บางวัดอเมริกาก็ต้องให้พระรับรอง บางวัดพระต้องไปเรียนรู้ บางวัดเจ้าอาวาสต้องไปอบรม ต้องสานสัมพันธ์กัน อินโดนีเซียถ้าเป็นพุทธต้องมืองค์กรศาสนารับรอง เช่น พวกวัด หรือประธานศาสนา วัด อเมริกาบางที่ก็ต้องมีลายเซ็นและภาพการแต่งงานในวัด เป็นการทำงานร่วมกันทางวัฒนธรรม เป็นการผสมทั้งของไทยและอเมริกา” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 2, 2567)

4.4 การให้คำปรึกษาและสนับสนุนในการตัดสินใจบนพื้นฐานคุณธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสริมทักษะการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการตัดสินใจบนฐานหลักธรรม และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และมุ่งส่งเสริมจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกันและกัน

“เน้นศีล 5 หลักที่วัดต้องสอนและส่งเสริม และเขาก็จะเข้าใจ พระพุทธศาสนาเราต้องเอาเรื่องนี้ เบื้องต้นก็ต้องสอนและบอกเขาเกี่ยวกับศีล 5 อันนี้เบื้องต้น เบื้องสูงเขาสนใจและศึกษาก็จะเริ่มต่อไปถึงสมาธิและภาวนา เพราะปัญหาจิตวิทยา ฟุ้งซ่าน สังคม ครอบครัwmันมีทุกที่ ต้องการความสุข เขาเห็นว่าพระพุทธศาสนา สอนการพ้นทุกข์ เราศึกษาว่าเขาจะศึกษาเขาจะปฏิบัติได้อย่างไร ก็ต้องเริ่มที่ศีลสมาธิและปัญญา” (ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1, 2567)

กล่าวได้ว่า แนวทางการเสริมศักยภาพเหล่านี้จะช่วยให้คณะสงฆ์ต่างประเทศสามารถเป็นผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมที่มีความเข้าใจและสามารถทำงานร่วมกับชุมชนต่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาเป็นการแสดงถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะหลักธรรมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และการพัฒนาปัญญาอย่างวิทยาศาสตร์เชิงเหตุและผล การเผยแผ่นี้ทำให้เกิดสันติภาพและความสงบในบุคคลและสังคม คณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศเป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเผยแผ่ศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลดีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชุมชนต่าง ๆ ผลจากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธธรรมวิธีพุทธเป็นคุณลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่สนับสนุนการพัฒนา

และปรับปรุงในหลากหลายด้าน เช่น ความเข้าใจในพุทธธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การบริหารบนฐานคุณธรรม และการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้ แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ รวมถึงการฝึกอบรม การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักธรรมวินัย การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการตัดสินใจ จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพและภาวะผู้นำในชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 1. (3 ก.ค. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ณัฐพัชร สายเสนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนคณะสงฆ์ต่างประเทศ รูปที่ 2. (1 ก.ค. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ฐิติวิมล สุขป้อม, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 1. (25 มิ.ย. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ณัฐพัชร สายเสนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา คนที่ 2. (25 มิ.ย. 2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมวิถีพุทธ: บทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยของคณะสงฆ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. (ณัฐพัชร สายเสนา, ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2563). ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมบุญ วัฒนะ และคณะ. (2564). พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, (9)3, 950-963.
- Becker, B. E. et al. (2001). The HR scorecard: linking people, strategy, and performance. Boston: MA: Harvard Business School Press.
- Waldman, D. A. et al. (2001). Does Leadership matter? CEO leadership attributes and profitability under conditions of perceived environmental uncertainty. Academy of Management Journal, 44(1), 134-143.